

Praha 19. 10. 2009

59

**Ukončené případy pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz
v České republice v roce 2008**

(data: Česká správa sociálního zabezpečení)

***Terminated cases of incapacity for work for disease or injury
in the Czech Republic in 2008***

(data: Czech Office of Social Security)

Souhrn

Tato aktuální informace podává přehled o ukončených případech pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v roce 2008 z hlediska příčin pracovní neschopnosti (diagnóz MKN-10), pohlaví a krajů. Počet ukončených případů pracovní neschopnosti proti předchozímu roku klesl o 9,3 %. Počet případů na 100 tisíc pojištěnců se také snížil o 8,8 %. Prodloužila se však průměrná doba trvání 1 případu pracovní neschopnosti, a to o 3,8 dne na 38,4 dnů. Data jsou převzata od České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ).

Summary

This Topical Information presents a survey of terminated cases of incapacity for work for disease or injury in 2008 classified by causes (diagnoses ICD-10), gender and regions. The numbers of terminated cases of incapacity decreased in comparison with the preceding year by 9,3 %. The number of cases per 100 000 insured persons declined by 8,8 %. However, the average duration of one case of incapacity lengthen, by 3,8 days, to 38,4 days. Data are taken from Czech Administration of Social Security.

Zdrojem dat pro Informační systém Pracovní neschopnost vedený ÚZIS ČR jsou anonymizované údaje o pracovní neschopnosti poskytované Českou správou sociálního zabezpečení (ČSSZ). Tato data jsou získávána na základě tiskopisu „Potvrzení pracovní neschopnosti“ vypisovaného lékařem. Statistika pracovní neschopnosti (PN) zachycuje veškerá onemocnění a úrazy, které zapříčinily alespoň jednodenní pracovní neschopnost u nemocensky pojištěných osob (na nemocenském pojištění jsou povinně účastni zaměstnanci a dobrovolně osoby samostatně výdělečně činné) ukončenou v daném roce. Nezahrnuje tedy onemocnění a úrazy, u nichž pracovní neschopnost přesahovala do dalšího roku, ani ty případy, kdy nebylo vystaveno Potvrzení pracovní neschopnosti.

Kromě statistiky ukončených případů pracovní neschopnosti z údajů ČSSZ je v Českém statistickém úřadu vedena statistika nově hlášených případů pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz, vycházející ze státního statistického výkazu „Nem Úr 1-02“, vyplňovaného zaměstnavatelskými subjekty (za ty organizace, které samy nelikvidovaly nemocenské pojištění, předkládaly sumáře Okresní správy sociálního zabezpečení). Statistika hlášených případů PN je zveřejněna na webových stránkách Českého statistického úřadu: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/p/3305-08>.

Vývoj pracovní neschopnosti pro nemoc a úraz v České republice v roce 2008 značně ovlivnily změny v nemocenském pojištění uskutečněné od 1. 1. 2008. Jednalo se zejména o úpravy ve způsobu stanovení výše dávek nemocenského pojištění v rámci zákona o stabilizaci veřejných rozpočtů č. 261/2007 Sb. Tyto změny proběhly ve třech fázích.

Změny od 1. 1. 2008

- Za první tři kalendářní dny pracovní neschopnosti nenáleželo nemocenské;
- Sjednotila se redukce denního vyměřovacího základu pro stanovení denní výše nemocenské pro celou dobu pracovní neschopnosti;
- Výše nemocenského se stanovila z denního vyměřovacího základu sazbou 60 % jednalo-li se o 4. až 30. kalendářní den PN, 66 %, jednalo-li se o 31. až 60. kalendářní den PN a 72 % od 61. kalendářního dne PN.

Změny od 30. 6. 2008

- Ústavní soud zrušil s účinností od 30. června 2008 institut tzv. karenční doby (neposkytování nemocenského za první tři dny PN).
- Od 30. 6. 2008 do 31. 8. 2008 činila procentní sazba za první tři dny dočasné pracovní neschopnosti 60 % z denního vyměřovacího základu.

Změny od 1. 9. 2008

- Nemocenské se poskytovalo od prvního dne dočasné pracovní neschopnosti a jeho výše činila od 1. do 3. kalendářního dne dočasné pracovní neschopnosti 25 % denního vyměřovacího základu;
- Výše sazeb nemocenské v dalších dnech se již nezměnily (viz výše).

Tyto legislativní změny se odrazily zejména v poklesu počtu případů PN (absolutně i v přepočtu na 100 tisíc pojištěnců) a v prodloužení doby průměrného trvání jednoho případu PN. Mezi lety 2006 a 2007 došlo naopak k nárůstu počtu případů PN a zkrácení doby průměrného trvání jednoho případu PN (viz graf: Vývoj průměrné délky a počtu ukončených případů PN v letech 1990–2008). Celkový počet prostonaných dnů a průměrný denní stav práce neschopných na 100 tisíc nemocensky pojištěných osob narostly jen minimálně.

Absolutní počet případů PN klesl v roce 2008 o 9,3 % na necelých 2 546 tisíc případů. Na tomto poklesu se více podíleli muži, u kterých byl pokles počtu případů PN o něco prudší. Snížení absolutního počtu případů PN bylo slabě podpořeno také snížením počtu nemocensky pojištěných osob (pojištěnců) o půl procentního bodu.

Průměrná doba trvání jednoho případu pracovní neschopnosti se prodloužila o 3,8 dne (nárůst o 11 %) na 38,4 dnů. Více se prodloužila průměrná doba trvání PN u žen, u kterých již přesáhla hranici 40 dnů.

Vliv změn ve vyplácení nemocenského na ukazatele pracovní neschopnosti se může nejvíce projevit u méně závažných příčin PN. Tam lze s ohledem na nízké úhrady z nemocenského lehčí onemocnění řešit krátkodobou dovolenou nebo je tzv. „přechodit“.

Nejčastější příčinou pracovní neschopnosti zůstávají dlouhodobě nemoci dýchací soustavy, které v roce 2008 představovaly 36 % všech případů PN. U nich také došlo k největšímu poklesu počtu případů PN proti předcházejícímu roku o více než pětinu

případů. Do této skupiny spadají různá běžná nachlazení a infekce horních cest dýchacích, které se mnozí rozhodnou léčit bez návštěvy lékaře a vystavení potvrzení PN (nepřerušit docházku do práce, čerpají dovolenou, někteří zaměstnavatelé poskytují tzv. „indispoziční dny“ - „sick days“). Průměrná doba trvání PN pro nemoci dýchacích cest je nejkratší ze všech skupin onemocnění a došlo u ní jen k nepatrnému nárůstu. Nejčastějšími příčinami pracovní neschopnosti z této skupiny jsou akutní zánět mandlí, chřipka, akutní zánět průdušek a jiné akutní infekce horních cest dýchacích.

U druhé nejčastější příčiny PN, nemocí svalové a kosterní soustavy, představující v roce 2008 pětinu všech případů PN, došlo k mnohem mírnějšímu poklesu počtu případů. Doba průměrného trvání PN z těchto příčin vzrostla stejně, jako v celkovém součtu všech příčin o 3,8 dnů. Nejčastější diagnózou z této skupiny onemocnění, pro niž lékaři vypisovali potvrzení pracovní neschopnosti, byla Dorzalgie (bolesti v zádech).

Třetí nejčastější příčinou pracovní neschopnosti (12 % všech případů PN) jsou již řadu let poranění, otravy a jiné následky vnějších příčin. U pracovní neschopnosti z těchto příčin došlo rovněž jen k mírnému poklesu počtu případů a také průměrné trvání jednoho případu PN se zvýšilo jen o necelé 3 dny. Nejvíce jsou v této skupině příčin PN zastoupeny zlomeniny, vymknutí, podvrtnutí a natažení kloubních vazů.

Jmenované tři nejčastější skupiny příčin PN jsou také tři nejhojnější v celkovém počtu prostonaných dnů, ačkoli v tomto pohledu jsou nejzávažnější nemoci svalové a kosterní soustavy (28 % prostonaných dnů) a pak s odstupem nemoci dýchacích cest (16 %) a poranění, otravy a jiné následky vnějších příčin (15 %).

K velkým změnám v počtech případů PN na 100 tisíc pojištěnců docházelo i u dalších, méně častých příčin. Největší nárůst počtu případů PN na 100 tisíc pojištěnců byl evidován u XVIII. Kapitoly MKN-10: Příznaky, znaky a abnormální klinické a laboratorní nálezy nezařazené jinde (nárůst o třetinu proti roku 2007), a u XXI. Kapitoly MKN-10: Faktory ovlivňující zdravotní stav a kontakt se zdravotnickými službami (nárůst o 20 %). Jedná se zejména o dg. Z35, dohled nad vysoce rizikovým (ohroženým) těhotenstvím.

Rozdíly v nemocnosti mužů a žen se projevily především počtech případů PN na 100 000 pojištěnců pro příčiny novotvary, poruchy duševní a poruchy chování, nemoci močové a pohlavní soustavy a faktory ovlivňující zdravotní stav a kontakt se zdravotnickými službami, pro něž byly mnohem častěji v pracovní neschopnosti ženy. Jedinou skupinou příčin, pro kterou byly výrazně častěji v pracovní neschopnosti muži, byla poranění, otravy a jiné následky vnějších příčin.

Z hlediska územního členění dle sídla zaměstnavatele je dlouhodobě nejnižší počet případů PN na 100 000 pojištěnců a nejkratší průměrné trvání jednoho případu PN v Hl. městě Praze, kde v roce 2008 došlo i k největšímu poklesu počtu případů PN na 100 000 pojištěnců. Do jisté míry je to dáno odlišnou strukturou zaměstnanosti a lepšími platovými podmínkami. Nejvíce případů PN na 100 tisíc pojištěnců bylo v Karlovarském kraji, nejdelší průměrná doba trvání jednoho případu PN (více než 43 dnů) byla v Moravskoslezském a Zlínském kraji.

Zpracovala: Mgr. Helena Chodounská

Základní ukazatele PN podle kapitol MKN-10 v roce 2008

Kapitola MKN-10	Počet případů			Počet prostonaných dnů		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Některé infekč. a parazit. nemoci	36 992	32 777	69 769	693 664	641 278	1 334 942
Novotvary	12 257	21 177	33 434	1 462 845	2 042 687	3 505 532
Nemoci krve, krvetvorných org. a někt. poruchy mech. imunity	830	1 568	2 398	68 027	110 432	178 459
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek	5 590	6 819	12 409	426 466	483 091	909 557
Poruchy duševní a por. chování	21 766	33 215	54 981	1 457 073	2 404 718	3 861 791
Nemoci nervové soustavy	14 578	18 882	33 460	1 024 328	1 309 187	2 333 515
Nemoci oka a očních adnex	10 008	8 466	18 474	338 697	251 519	590 216
Nem. ucha a bradav. výběžku	6 593	5 923	12 516	168 110	162 787	330 897
Nemoci oběhové soustavy	47 692	34 735	82 427	3 747 762	2 051 458	5 799 220
Nemoci dýchací soustavy	446 738	466 522	913 260	7 220 095	8 026 340	15 246 435
Nemoci trávicí soustavy	93 033	81 232	174 265	2 682 902	2 175 524	4 858 426
Nem. kůže a podkožního vaziva	25 023	19 605	44 628	748 342	601 054	1 349 396
Nem. svalové a kosterní soustavy a pojivové tkáně	270 729	229 487	500 216	13 958 782	13 834 143	27 792 925
Nem. močové a pohlavní soust.	21 238	85 309	106 547	743 914	2 677 819	3 421 733
Těhotenství, porod a šestinedělí	x	32 311	32 311	x	3 104 869	3 104 869
Vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality	205	271	476	12 180	13 484	25 664
Příznaky, znaky a abnorm. klin. a lab. nálezy nezařazené jinde	45926	52646	98572	1805399	2087882	3893281
Poranění, otr. aj. násl. vněj. příč.	213 854	89 806	303 660	9 978 460	4 465 377	14 443 837
Faktory ovlivňující zdrav. stav a kontakt se zdrav. službami	4 771	47 163	51 934	175 750	4 725 934	4 901 684
Celkem	1 277 823	1 267 914	2 545 737	46 712 796	51 169 583	97 882 379

Základní ukazatele PN podle kapitol MKN-10 v roce 2008

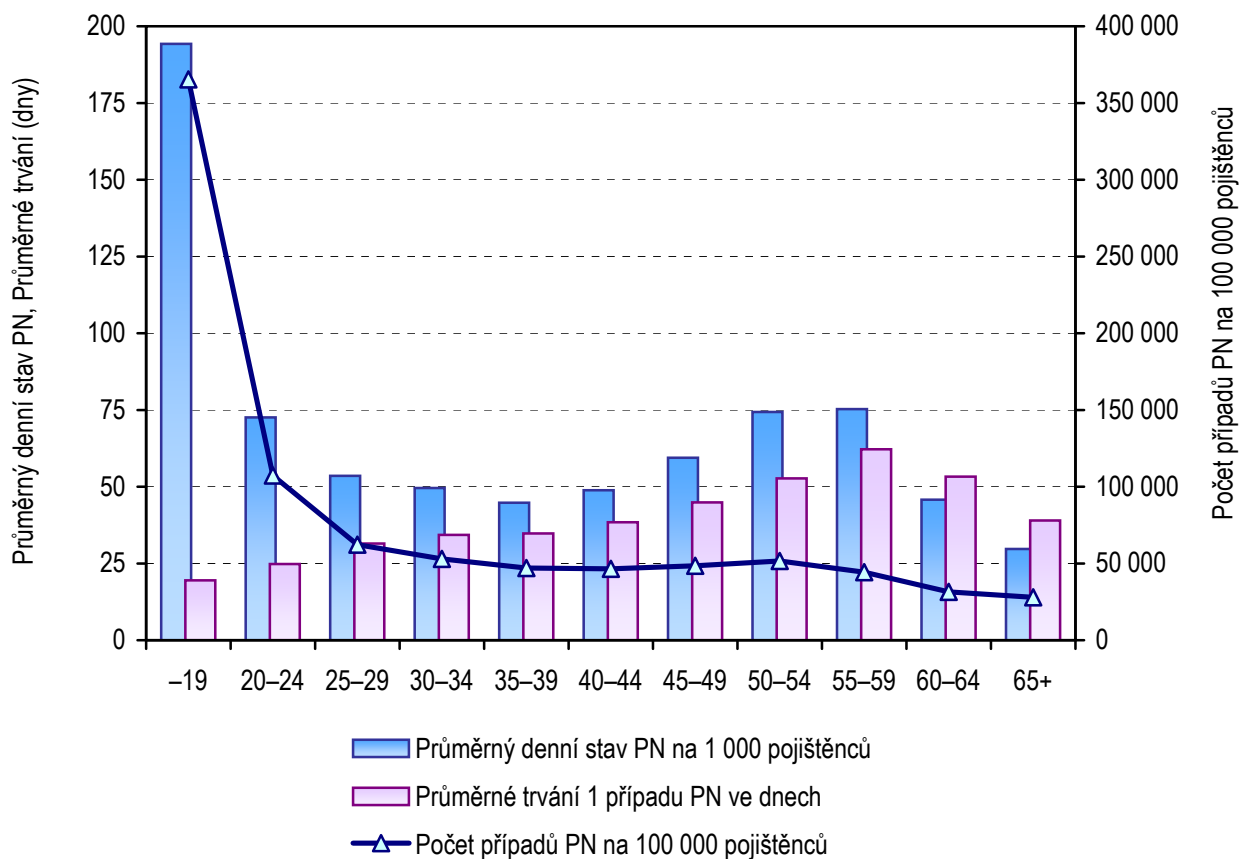
Dokončení

Kapitola MKN-10	Počet případů na 100 000 pojištěnců			Průměrné trvání 1 případu ve dnech			Průměrný denní stav práce neschopných na 100 000 pojištěnců		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Některé infekč. a parazit. nemoci	1 526	1 525	1 526	18,8	19,6	19,1	78	82	80
Novotvary	506	986	731	119,3	96,5	104,8	165	260	209
Nemoci krve, krvetvorných org. a někt. poruchy mech.imunity	34	73	52	82,0	70,4	74,4	8	14	11
Nemoci endokrinní, výživy a přeměny látek	231	317	271	76,3	70,8	73,3	48	61	54
Poruchy duševní a por. chování	898	1 546	1 202	66,9	72,4	70,2	164	306	231
Nemoci nervové soustavy	601	879	732	70,3	69,3	69,7	115	166	139
Nemoci oka a očních adnex	413	394	404	33,8	29,7	31,9	38	32	35
Nem. ucha a bradav. výběžku	272	276	274	25,5	27,5	26,4	19	21	20
Nemoci oběhové soustavy	1 968	1 617	1 803	78,6	59,1	70,4	422	261	347
Nemoci dýchací soustavy	18 431	21 712	19 973	16,2	17,2	16,7	814	1 021	911
Nemoci trávicí soustavy	3 838	3 781	3 811	28,8	26,8	27,9	302	277	290
Nem. kůže a podkožního vaziva	1 032	912	976	29,9	30,7	30,2	84	76	81
Nem. svalové a kosterní soustavy a pojivové tkáně	11 170	10 681	10 940	51,6	60,3	55,6	1 574	1 759	1 661
Nem. močové a pohlavní soust.	876	3 970	2 330	35,0	31,4	32,1	84	341	204
Těhotenství, porod a šestinedělí	x	1 504	707	x	96,1	96,1	x	395	186
Vrozené vady, deformace a chromozomální abnormality	8	13	10	59,4	49,8	53,9	1	2	2
Příznaky, znaky a abnorm. klin. a lab. nálezy nezařazené jinde	1 895	2 450	2 156	39,3	39,7	39,5	204	265	233
Poranění, otr. aj. násl. vněj. příč.	8 823	4 180	6 641	46,7	49,7	47,6	1 125	568	863
Faktory ovlivňující zdrav. stav a kontakt se zdrav. službami	197	2 195	1 136	36,8	100,2	94,4	20	601	293
Celkem	52 720	59 010	55 676	36,6	40,4	38,4	5 266	6 507	5 849

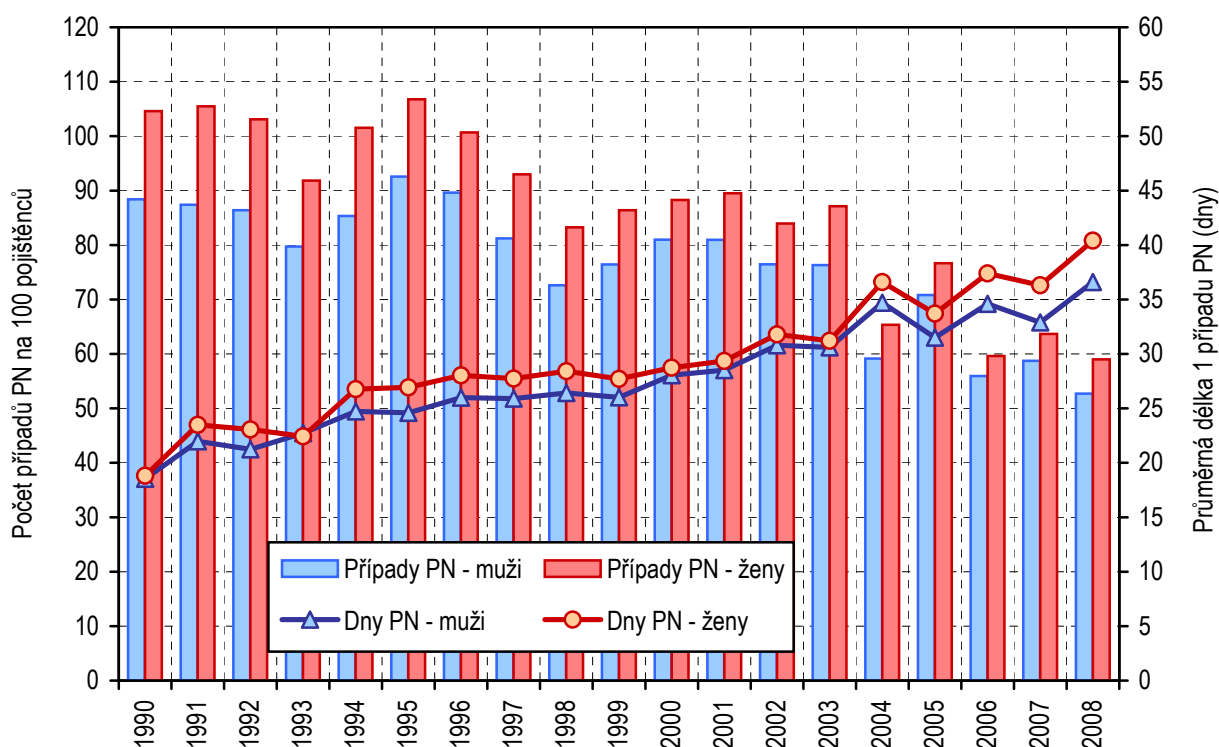
Základní ukazatele pracovní neschopnosti v krajích ČR v roce 2008

Kraj sídla zaměstnavatele	Počet případů pracovní neschopnosti	Počet dnů v pracovní neschopnosti	Počet případů PN na 100 000 pojištěnců	Průměrné trvání 1 případu PN ve dnech	Průměrný denní stav osob v PN na 100 000 poj.
Hl. město Praha	221 549	7 175 191	22 144	32,4	1 959
Středočeský	288 053	10 270 573	64 418	35,7	6 276
Jihočeský	177 907	7 015 597	71 646	39,4	7 719
Plzeňský	170 628	6 162 821	73 287	36,1	7 232
Karlovarský	86 021	2 967 712	82 946	34,5	7 819
Ústecký	201 944	7 696 991	69 101	38,1	7 196
Liberecký	112 475	4 353 073	68 844	38,7	7 280
Královéhradecký	155 293	5 916 966	71 884	38,1	7 483
Pardubický	140 263	5 148 794	66 691	36,7	6 689
Vysočina	129 833	4 908 136	67 025	37,8	6 923
Jihomoravský	273 353	10 916 184	51 993	39,9	5 673
Olomoucký	149 788	6 220 675	66 694	41,5	7 568
Zlínský	136 006	5 879 781	57 588	43,2	6 802
Moravskoslezský	300 579	13 195 596	62 852	43,9	7 539
ČR	2 545 737	97 882 379	55 676	38,4	5 849

Základní ukazatele PN podle věkových skupin v roce 2008

Vývoj průměrné délky a počtu ukončených případů PN v letech 1990–2008

Struktura počtu ukončených případů PN v roce 2008 podle kapitol MKN-10

